

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze bakalářské práce

Monetární politika ČNB a intervence na měnovém trhu

Papírníková Jana

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma monetární politika České národní banky. V první části jsou charakterizovány peníze a měnový trh. Dále pak bankovní systém a v neposlední řadě i centrální banka a její funkce. Zde jsou podrobněji vysvětleny měnověpolitické nástroje. Účinnost monetární politiky je znázorněna na modelu IS – LM. V závěru jsou popsány devizové rezervy a intervence na měnovém trhu. Praktická část se následně zabývá měnovými recesemi v České republice. Především je zde analyzováno a graficky znázorněno použití měnověpolitických nástrojů ČNB. Na závěr je zde popsán a graficky zpracován vývoj devizových rezerv České národní banky.

Klíčová slova: Monetární politika, centrální banka, Česká národní banka, Česká republika, měnové nástroje, intervence, měnový trh, peníze

Úvod

Peníze jsou v dnešní době součástí každodenního života. V současnosti by však neexistovaly bez centrální banky, monopolu na emisi mincí a bankovek. To však není jediná funkce, kterou tato nezávislá instituce plní. Další velice významnou funkcí je monetární neboli měnová politika, která je prováděna za účelem dosažení stanovených cílů centrální banky. Hlavním cílem je zajistit cenovou stabilitu, která je důležitá k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Mimo jiné se také stará o bezpečnost finančního systému. V současné době nesmíme opomenout ani devizovou činnost centrální banky, a to z důvodu otevřenosti ekonomik většiny států. V České republice tuto činnost zastává Česká národní banka, jejíž historii a současnosti je věnována jedna kapitola práce. Samotné České národní bance však předchází historie peněz, podrobnější informace o nástrojích měnové politiky centrálních bank či devizových rezervách.

Praktická část je věnována finančním krizím v České republice. Především finanční krizi v roce 1997 a dále pak světové finanční a hospodářské krizi roku 2008, která měla kvůli velké otevřenosti české ekonomiky dopad i na její hospodářský vývoj. Jsou zde uvedena fakta, která vedla ke vzniku recese či opatření, která Česká národní banka podnikla. Najdeme zde graficky zpracované změny úrokových sazeb ČNB, povinných minimálních rezerv a v neposlední řadě vývoj devizových rezerv.

Cíl práce a metodika

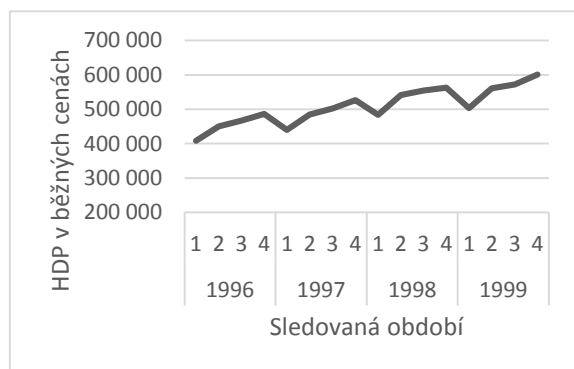
Hlavním cílem teoretické části bakalářské práce je seznámení s teorií peněz, bankovní soustavou, centrální bankou, vysvětlení a popsání měnové politiky. Dílčím cílem práce je přiblížení měnověpolitických nástrojů, které jsou používány k dosažení cílů centrální banky, a to především nástrojů nepřímých. Dalším dílčím cílem práce je popsání devizových rezerv a intervencí na měnovém trhu. První kapitola praktické části má za cíl charakterizovat historii a současnou podobu České národní banky. Analýza nástrojů monetární politiky, které byly použity při vybraných ekonomických recesích roku 1997 a 2008, je dalším cílem bakalářské práce. Posledním dílčím cílem je rozbor vývoje devizových rezerv a s nimi spojenými intervencemi České národní banky na měnovém trhu.

Teoretická část bude věnována literární rešerši dané problematiky. Čerpáno bude především z odborných knih zaměřených na peníze, centrální bankovníctví a měnovou politiku. Zde bude použita metoda deskripce. Praktická část bude založena na popisu a analýze časových řad sekundárních dat týkajících se úrokových sazeb a devizových rezerv České národní banky. Použité časové řady zde budou graficky znázorněny. V této části bude čerpáno především ze statistických podkladů České národní banky. Budou zde zkoumána čtyři období. Období 1995 – 1999 a 2008 – 2009 budou zaměřena na finanční krize v České republice a použití měnověpolitických nástrojů České národní banky. Období 2000 – 2007 a 2010 – 2013 budou věnována vývoji devizových rezerv České národní banky.

Zhodnocení výsledků

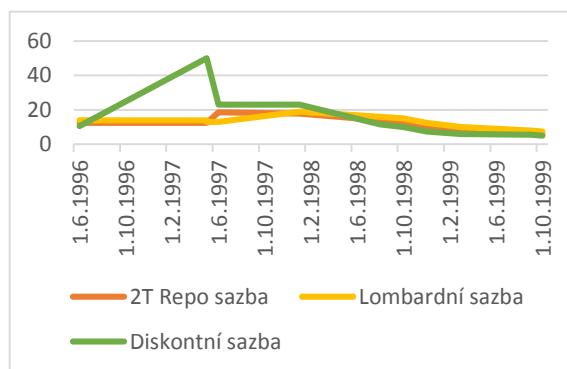
Z provedené analýzy monetární politiky, která byla použita při vybraných recesích v letech 1997 a 2008 lze uvést, že nejčastěji ČNB používá úrokové sazby. Nejvíce využívanou úrokovou sazbou je dvoutýdenní repo sazba, lombardní sazba následovaná

Graf 15 Vývoj HDP v letech 1996 - 1999

Zdroj[12] Vlastní zpracování.

Graf 16 Vývoj úrokových sazeb v letech 1996 – 1999 (v %)

Zdroj [14] Vlastní zpracování.

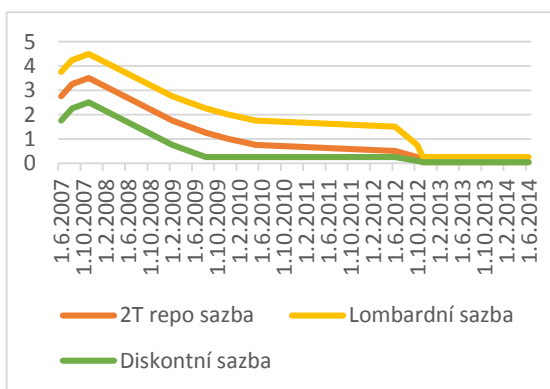
diskontní sazbou a až v poslední řadě ČNB volí změnu povinných minimálních rezerv. To dokazuje fakt, že tato sazba jako jediná dosahuje již od roku 1999 stejné úrovně, a to 2%. Na grafu 15 je vidět, že zvýšení povinných minimálních rezerv a úrokových sazeb (viz graf 16), které ČNB provedla v červenci roku 1996, měla dopad na vývoj HDP ve čtvrtém čtvrtletí daného roku. V roce 1997 byly tyto nástroje zvýšeny za účelem snížení peněžní zásoby. Dopad použití uvedených nástrojů se projevil ve zpomalení růstu peněžní zásoby, úvěrů a HDP. Zklidnění situace nejen na devizovém trhu umožnilo ve 3. čtvrtletí postupné snižování úrokových sazeb, které mělo za následek podporu růstu hrubého domácího produktu.

Graf 17 Vývoj HDP v letech 2007 - 2014

Zdroj [12] Vlastní zpracování.

Graf 18 Vývoj úrokových sazeb v letech 2007 – 2014 (v %)

Zdroj [14] Vlastní zpracování.

Snížením úrokových sazeb ve 3. čtvrtletí roku 2008 reagovala ČNB na nárůst nezaměstnanosti a oslabení kurzu koruny. Tímto počinem chtěla podpořit vývoj české ekonomiky. Na podzim roku 2008 však došlo k prudkému vychýlení rizik budoucí inflace, na což ČNB reagovala na konci čtvrtého čtvrtletí masivním snížením úrokových sazeb. Účinnost použití monetární politiky se projevila již na začátku roku 2009. Na konci tohoto roku se však nepříznivý vývoj domácí ekonomiky promítl do vývoje HDP. Na nepříznivý vývoj inflace během roku 2009 reagovala ČNB průběžným snižováním úrokových sazeb (viz graf 18). Účinnost jejího počínání je vidět na grafu 17, a to v růstu HDP během většiny roku 2010. Dalším velice často používaným nástrojem jsou intervence ČNB na devizovém trhu. Tyto intervence byly do roku 1997 používány Českou národní bankou za účelem udržení kurzu koruny ve stanoveném flukтуаčním pásmu. Od roku 1997, kdy ČNB přešla na floating, byly používány pro stabilitu kurzu koruny. V letech 2003 – 2012 intervence použity nebyly. K obratu došlo až v roce 2013, kdy tento měnový nástroj ČNB použila za účelem oslabení kurzu koruny, čímž chtěla pokračovat v uvolňování měnových podmínek. Na grafu 17 je vidět, že ve vývoji HDP se tento počín promítl až ve 2. čtvrtletí roku 2014.

Závěr

Na začátku této práce je zpracován vývoj peněz, bez kterých by neexistovaly dnešní centrální banky. Práce je nejprve věnována obecným informacím ohledně bank a bankovních systémů. Až poté se dostává k samotným centrálním bankám, které jsou v dnešní době velice důležité instituce. A to nejen z důvodu vykonávání monetární politiky, kterou ovlivňuje množství peněz v oběhu, ale také kvůli funkcím, které plní. Jedná se například o emisní a devizovou činnost, regulaci a dohled bank. Centrální banka těmito funkcemi nastoluje řád na finančním trhu. Tato práce se však věnuje především monetární politice České národní banky a jejím nástrojům, které jsou zde popsány. V neposlední řadě se také věnuje devizovým rezervám a intervencím na měnovém trhu. Po provedení praktické části lze konstatovat, že Česká národní banka k uskutečňování monetární politiky nejčastěji používá úrokové sazby, konkrétně 2T Repo sazbu, Lombardní a Diskontní sazbu. Nesmíme však opomenout, že jejich účinnost není okamžitá. Ve většině zkoumaných období se dopad na vývoj HDP projevuje s 1 – 2 čtvrtletním zpožděním. Do roku 1997 byly devizové intervence velice důležitým nástrojem České národní banky, který používala za účelem udržení kurzu koruny ve stanoveném flukтуаčním pásmu. To se však v již zmiňovaném roce změnilo po přechodu na volně plovoucí kurz neboli floating. Od této doby Česká národní banka intervence na devizovém trhu používá velmi málo. Nejvýraznější použití tohoto nástroje provedla na konci roku 2013, a to za účelem oslabení kurzu koruny. Na závěr je nutno konstatovat, že Česká národní banka je jako vrcholná instituce bankovního systému velice důležitá, a to nejen z důvodu dohledu nad finančním trhem, ale kvůli všem jejím činnostem.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

- [4] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, 558 s. ISBN 978-80-7261-230-7.
- [5] REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.

Internetové zdroje

- [9] ARAD - Systém časových řad - Česká národní banka. *Česká národní banka* [online]. 2003 - 2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestuid=420&p_strid=ADD&p_lang=CS
- [12] Hrubý domácí produkt - Časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů | ČSÚ. *Český statistický úřad | ČSÚ* [online]. 2015 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr

- [14] Měnověpolitické nástroje - Česká národní banka. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2003 - 2014 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/#devint
- [22] Výroční zprávy České národní banky - Česká národní banka. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2003 - 2015 [cit. 2015-01-15]. Dostupné z:
https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocn_i_zpravy/